

SESSION 2013

AGRÉGATION
CONCOURS EXTERNE

Section : LANGUES VIVANTES ÉTRANGÈRES
ARABE

THÈME ET VERSION

Durée : 6 heures

Les dictionnaires arabes unilingues sont autorisés.

L'usage de tout ouvrage de référence, de tout autre dictionnaire et de tout matériel électronique (y compris la calculatrice) est rigoureusement interdit.

Le thème et la version sont à rédiger sur des copies distinctes.

Dans le cas où un(e) candidat(e) repère ce qui lui semble être une erreur d'énoncé, il (elle) le signale très lisiblement sur sa copie, propose la correction et poursuit l'épreuve en conséquence.

De même, si cela vous conduit à formuler une ou plusieurs hypothèses, il vous est demandé de la (ou les) mentionner explicitement.

NB : *La copie que vous rendrez ne devra, conformément au principe d'anonymat, comporter aucun signe distinctif, tel que nom, signature, origine, etc. Si le travail qui vous est demandé comporte notamment la rédaction d'un projet ou d'une note, vous devrez impérativement vous abstenir de signer ou de l'identifier.*

Tournez la page S.V.P.

A

THÈME

Qu'il fasse beau, qu'il fasse laid, c'est mon habitude d'aller sur les cinq heures du soir me promener au Palais-Royal. C'est moi qu'on voit, toujours seul, rêvant sur le banc d'Argenson. Je m'entretiens avec moi-même de politique, d'amour, de goût ou de philosophie. J'abandonne mon esprit à tout son libertinage. Je le laisse maître de suivre la première idée sage ou folle qui se présente, comme on voit dans l'allée de Foy nos jeunes dissolus marcher sur les pas d'une courtisane, quitter celle-ci pour une autre, les attaquant toutes et ne s'attachant à aucune. Mes pensées, ce sont mes catins. Si le temps est trop froid, ou trop pluvieux, je me réfugie au café de la Régence ; là je m'amuse à voir jouer aux échecs. Paris est l'endroit du monde, et le café de la Régence est l'endroit de Paris où l'on joue le mieux à ce jeu. C'est chez Rey qu'on voit les coups les plus surprenants, et qu'on entend les plus mauvais propos ; car si l'on peut être homme d'esprit et grand joueur d'échecs, on peut être aussi un grand joueur d'échecs et un sot. Un après-dîner, j'étais là, regardant beaucoup, parlant peu, et écoutant le moins que je pouvais, lorsque je fus abordé par un des plus bizarres personnages de ce pays où Dieu n'en a pas laissé manquer. C'est un composé de hauteur et de bassesse, de bon sens et de déraison. Il faut que les notions de l'honnête et du déshonnête soient bien étrangement brouillées dans sa tête ; car il montre ce que la nature lui a donné de bonnes qualités, sans ostentation, et ce qu'il en a reçu de mauvaises, sans pudeur.

Incipit du *Neveu de Rameau* de Diderot

الحركة الشعرية

يتمثل التحول الشعري، ابان العصر الاموي، في تجربتين: الاولى اسميها التجربة الذاتية، وأعني بما اعطاء الاولية للعالم الداخلي، عالم العواطف والرغبات والاهواء، على العالم الخارجي، عالم القيم الاخلاقية والاجتماعية، او على الاقل، تغليب الاولى على الثانية. والثانية هي التجربة السياسية الايديولوجية، واعني بما التوحيد بين الشعر والفكر، او اعتبار الشعر شكلا من اشكال الفكر، ورفض القول بوجود قصره على التعبير عن الوجدان او الانفعالات الشعورية. فالشعر، بالنسبة اليها، وسيلة لخدمة المبدأ يبشر به ويدعو له. اي انه وسيلة جماعية لا فردية، وهو، اذن، كلام كغيره من الكلام، وليس له امتياز بذاته، وانما يحسن اذا عبر عن فكرة حسنة، ويقبح اذا عبر عن فكرة قبيحة. وإذا امكن ان نربط التجربة الاولى بامرئ القيس، فمن الممكن ان نعتبر التجربة الثانية امتدادا لموقف الاسلام من الشعر، وللمنحى الذي يتمثل في شعر عروة بن الورد وحياته.

اذا صح القول ان الشعر في الجاهلية كان « ديوان العرب » وانه لم يكن للعرب « علم أصح منه »، فاننا نستطيع أن نصف الشعر الجاهلي بأنه الاصل الاول للثقافة العربية. ولا يجوز أن يوحى هذا الوصف بأن الشعر الجاهلي نمط واحد، بخصائصه ومناحيه، وانه بالتالي واحد في قضايا وموضوعاته. ذلك ان دراسة هذا الشعر تؤكد ما يناقض ذلك. فالشعر الجاهلي شبكة من خيوط الاتجاهات، وليس خيطا وحيدا. انه كثير وليس واحدا. ان فيه كأصل، انقساما في مستوى الاصل. وهو انقسام يفرز الشعر الجاهلي الى أطراف متعددة. فالأصل الاول للثقافة العربية منقسم، متنوع، بدئيا. وهذا يعني انه متعدد متنوع من حيث المحتوى ومن حيث التعبير معا. وعلى هذا يمكن أن نقول: في البدء كان التعدد.

تجلى هذا التعدد، بدءا من ظهور الاسلام، في اتجاهين: الاول يحافظ على القيم السائدة: القديمة التي أقرها الاسلام، والجديدة التي نشأت معه، والثاني يتمرد عليها ويخرج. وقد رأينا كيف شجع النبي والخلفاء الاربعة شعراء الاتجاه الاول، وكيف اهتم عاقبوا، بالسجن أو الجلد شعراء الاتجاه الثاني. وهكذا يمكن ان نصف شعراء التجربة الاولى، اي التجربة الذاتية، بأنهم شعراء التمرد على القيم السائدة، وهي هنا، بعامة، القيم التي أقرها الاسلام. وبما ان هؤلاء الشعراء يكملون، بشكل أو آخر، المنحى الذي يمثله امرؤ القيس، فان من الطبيعي ان نشير اولا الى مظاهر تمرده وخروجه، خصوصا انه يمثل، في التراث العربي، النموذج الشعري الاول للخروج، أي للتحول.

أدونيس، « الثابت والمتحول »، بيروت، ١٩٧٤.